

Remiss. Miljöprogram 2030 SHS Ystad

Bakgrund

Regionstyrelsens arbetsutskott beslutade den 4 november 2020 om att remittera förslag till Region Skånes miljöprogram 2030 till samtliga styrelser och nämnder. Lasarettet i Ystad omfattas av de miljömål och tillhörande strategier som arbetats fram inom Sus förvaltning. Nedanstående yttrande är framtaget för samtliga fyra sjukhusstyrelserna inom förvaltningen Sus.

Miljöprogrammet är Region Skånes strategiska mål och inriktning för det interna miljöarbetet fram till och med 2030. Miljöprogrammet syftar till att styra Region Skånes arbete att minska direkt och indirekt miljöpåverkan från verksamheten. Förslaget är att det nya miljöprogrammet sträcker sig från 2021 till 2030 och det beräknas beslutas i Regionstyrelsen i mars 2021, för att sedan fastställas och beslutas i Regionfullmäktige i april 2021.

Miljöprogrammet kommer att styra lasarettets interna miljöarbete under de kommande 10 åren. Det är därför viktigt att det är ett program som går att arbeta med i praktiken och att dess innehåll är lätt att ta till sig. Miljöprogrammet behöver vara mer kortfattat och kärnfullt, för att skapa bästa förutsättningar att läsas av många och göra det möjligt för mottagaren att ta det till dig. Sjukhusstyrelse Ystad har sammanställt synpunkter enligt följande:

1. Konkretisering, omfattning och avgränsning
2. Strategisk styrning genom konkreta, operativa mål
3. Miljöpåverkan och ekologisk hållbarhet
4. Förbättrad folkhälsa och kopplingen till de tre fokusområdena
5. Från program till handling – medarbetare i fokus

Yttrande Sjukhusstyrelse Ystad

1. Konkretisering, omfattning och avgränsning

Sjukhusstyrelsen anser att det behöver finnas en tydligare beskrivning av syftet – vad är själva avsikten med Miljöprogram 2030? Var ska Region Skåne vara 2030? I en inledande sammanfattning bör Miljöprogrammet lyfta de miljöfrågor som är regionens knäckfrågor för programtiden och konkretisera hur vi ska arbeta tillsammans för att lösa dem.

Sjukhusstyrelse Ystad anser att ett sådant avsnitt för avgränsningar bör inkludera anledningen till att antibiotikaresistens och läkemedel, som är en av framtidens och sjukvårdens större utmaningar, inte hanteras inom ramen för Miljöprogrammet samt i vilka strukturer antibiotikaresistensen följs upp (jämför mål för energieffektivisering som tas upp i Energistrategi 2030).

2. Strategisk styrning genom konkreta, operativa mål

Sjukhusstyrelse Ystad anser att Miljöprogrammet bör beskriva hur Region Skånes interna miljöarbete ska bidra till att uppnå redan antagna strategiska dokument och visioner genom konkreta, operativa och tydligt definierade mål snarare än att addera ytterligare strategiska mål.

Miljöprogrammet kan med fördel docka in och utgå från visionsmål 2 och 4 i den Regionala utvecklingsstrategin (Rus). Rus belyser olika utvecklingstrender och vad som ska målsättas inom respektive visionsmål. Miljöprogrammet kan bygga vidare på de två visionsmålen när fokusområden beskrivs och sedan konkretiseras i ett fåtal, tydligt definierade mål med tillhörande gemensamma nyckeltal/trender/måttal. Då skapas förutsättningar för en gemensam inriktning och styrning av de olika aktiviteter som respektive sjukhusstyrelse planerar, genomför och följer upp inom sin respektive budget- och verksamhetsplansprocess. När planering, genomförande och uppföljning sker i befintliga kanaler integreras miljö som en naturlig del i övrigt planerings- och uppföljningsarbete och den röda tråden mellan region och styrelser blir tydlig.

Exempel: om det formuleras ett gemensamt mål för hur mycket koldioxidutsläpp Region Skåne ska minska, då kan sjukhusstyrelse/nämnder tillämpa ”backcasting” i sina respektive budget- och verksamhetsplaneprocesser vid formulering av delmål och aktiviteter. En sjukhusstyrelse kan formulera mål för att minska inköp av utvalda produktgrupper medan en annan kan formulera mål för vilket bränsle bilarna ska köras på.

Konkreta mål inom varje fokusområde är bra, men det behöver finnas en tydligare koppling eller resonemang hur dessa hänger ihop med regionens övergripande mål.

Sjukhusstyrelse Ystad håller med om att föreslagen tidsperiod för detaljplanering på 1–3 år är rimlig och väl avvägd, långsiktigheten är viktig trots kortare tidsperspektiv. I en del större verksamheter tar det längre tid än ett år att implementera de miljörelaterade aktiviteterna som en integrerad del av övrigt planerings- och uppföljningsarbete. Sjukhusstyrelse Ystad ser positivt på möjligheten att årligen utvärdera målens ändamålsenlighet och effektivitet. Om utvärderingen dessutom görs i förhållande till omvärldsbevakning är det lättare att avgöra om målbilden 2030 fortfarande är relevant och aktuell vid den årliga utvärderingen.

3. Miljöpåverkan och ekologisk hållbarhet

Sjukhusstyrelse Ystad vill poängtera att Miljöprogrammet på ett bra sätt lyfter fram miljöpåverkan inledningsvis. Det är tydligt med punktform och bra populärvetenskapliga formuleringar, med kort beskrivning av miljöpåverkan som omfattar samtliga sjukhusstyrelser. Det är viktigt att miljöpåverkan genomsyrar hela dokumentet och utgör utgångspunkten för Miljöprogrammet. Det är också viktigt att beskrivningen av Region Skånes miljöpåverkan är baserad på den aspektförteckning som finns framtagen inom ramen för

det regiongemensamma miljöledningssystemet (i nuvarande utformning saknas till exempel aspekten om läkemedelsförskrivning som för sjukvården är en viktig aspekt som leder till miljöpåverkan).

Sjukhusstyrelse Ystad anser att kopplingen till Agenda 2030 är relevant och viktig. Sjukhusstyrelse Ystad anser vidare att det är bra att inledningsvis tydliggöra att Miljöprogram 2030 inte är ett Hållbarhetsprogram utan utgår från ekologisk hållbarhet. Agenda 2030 och de globala hållbarhetsmålen behöver däremot integreras i de tre fokusområdena på ett bättre sätt. Den inledande figuren som visar hur de globala målen hänger samman för att uppnå en hållbar utveckling är bra men läsaren behöver förstå hur de relaterar till Region Skånes verksamheter och Miljöprogrammet.

4. Förbättrad folkhälsa och kopplingen till de tre fokusområdena

På sidan 1 står det att om [...] Region Skåne har en stor möjlighet att påverka miljön på ett positivt sätt [...] där den kanske största möjligheten är det förebyggande folkhälsoarbetet där friskare medborgare behöver mindre eller annorlunda vård [...] (med minskad miljöpåverkan som konsekvens). Det vore intressant i sammanhanget att belysa hur förvaltningarnas traditionella arbete med att minska miljöpåverkan från sjukvården (minska mängden farliga kemiska produkter, minska utsläpp till luft och vatten, förbättra hanteringen av läkemedel och avfall, öka miljömedvetenheten) också leder till friskare medborgare och därmed förbättrad folkhälsa.

Då effekterna av det förebyggande folkhälsoarbetet bedöms vara den största möjligheten att minska Region Skånes miljöpåverkan, vore det önskvärt att beskriva samtliga fokusområdets bidrag/koppling till förbättrad folkhälsa. I nuvarande utformning saknas en beskrivning för hur en cirkulär ekonomi bidrar till förbättrad folkhälsa (för övriga två fokusområden finns en tydligare koppling). Kopplingarna till förbättrad folkhälsa bör även vara de huvudsakliga argumenten till valet av fokusområden.

Miljöprogrammets tre fokusområden bör även de (enligt tidigare resonemang om att inte formulera ytterligare strategiska, visionära mål) formuleras med tydlig koppling till de strategiska målen i Rus. Förslagsvis kan ett konkret, tydligt definierat mål (gärna långsiktigt om det är möjligt) formuleras för respektive fokusområde. Nuvarande utformning har för många mål, med för många detaljeringsnivåer vilket gör att det gemensamma budskapet spretar.

4.1 Fokusområde 1, 2 och 3

Det behöver tydligt framgå om samtliga upphandlade varor och entreprenader ska innehålla återvunna material eller om det endast gäller utvalda varor/entreprenader, med hänsyn till att säkerställa kunskapen om farliga ämnen i produkter som upphandlas. Sjukhusstyrelse Ystad vill även poängtera att det för sjukvården ur ett miljöperspektiv finns fler intressanta fraktioner att följa utöver kommunalt avfall.

Det saknas målbild för fokusområde 2 och Sjukhusstyrelse Ystad vill belysa utmaningen med att nuvarande formuleringar är beroende av att det finns ett kvalitetssäkrat uppföljningssystem som kan visa produkternas klimatpåverkan (alternativt måste uppgifterna inhämtas via leverantörerna i samband med upphandling, för att sedan sammanställas och göras tillgängligt för sjukhusstyrelser).

Det föreslagna målet att en genomsnittlig patientmåltid max ska släppa ut 0,5 kg CO₂-ekvivalenter anser sjukhusstyrelsen begränsar val av måltid i en för stor utsträckning.

Planeringen av patientmenyn måste vara flexibel (använda alla sorters livsmedel och i lämpliga mängder) för att skapa en smaklig och näringsriktig sjukhusmåltid som är anpassad efter patientens behov. Planeringen måste även ta hänsyn till att patienter kan ha mag- och tarmbekymmer, behov av förändrad konsistens, allergier, lukt- eller smakförändringar, aptitlöshet eller andra preferenser som gör att patienten inte kan äta all mat.

God mat utifrån patientens behov och önskemål är grundläggande för att främja hälsa, tillfrisknande och för att öka välbefinnandet. En bra nutritionsstatus är en förutsättning för att medicinsk och kirurgisk behandling ska få optimal effekt samt för att uppnå god livskvalitet. I samband med sjukdom kan behovet av näringsämnen öka, samtidigt som förmågan att äta eller tillgodogöra sig näring kan minska. Otillräckligt eller felaktigt näringsintag kan leda till undernäring, vilket är förenat med en ökad komplikationsrisk i samband med vård och behandling. Med grund i ovanstående resonemang finns risk att nödvändiga proteinrika livsmedel så som nötkött, och andra animaliska livsmedel måste plockas bort pga. måltidens klimatpåverkan till förmån för exempelvis baljväxter. Många svårt sjuka patienter kan inte äta baljväxter i större mängder. Arbetet med att minska miljöpåverkan från måltider borde inriktas på att minska matsvinn i alla dess former – produktionssvinn, beställningssvinn och tallrikssvinn – samt låta miljöperspektivet ta större plats i inköpsprocesser för livsmedel.

För att styra mot en frisk och hälsosam miljö är det viktigt att formulera ett (eller fåtal) konkreta, tydligt definierade mål för det övergripande arbete som ska genomföras för särskilt farliga ämnen och för att minska miljöpåverkan från läkemedel.

5. Från program till handling – medarbetare i fokus

För att lyckas driva ett framgångsrikt, proaktivt och engagerat miljöarbete behöver medarbetare i Region Skånes alla verksamheter vara tillräckligt miljömedvetna och förstå betydelsen av att varje verksamhet bidrar. För att skapa förutsättningar för ökad miljömedvetenhet behöver det finnas en tydlig koppling mellan verksamheternas miljöpåverkan och arbetet för att minska denna, och hur det hänger ihop med Region Skånes övergripande miljöpåverkan. Vardagliga aktiviteter såsom att köpa in, hantera och kassera kemiska produkter på korrekt sätt bidrar till att skapa en mer hälsosam miljö. Om det finns en förståelse för att verksamhetens arbete är förutsättningen för att kunna minska miljöpåverkan, då ökar möjligheterna att fatta mer miljömedvetna beslut och integrera miljöhänsyn i den dagliga verksamheten.

Miljöpolicyn är ett betydelsefullt dokument för att kommunicera det arbete som behöver göras och för att konkretisera den enskildes bidrag. Miljöpolicyns budskap behöver formulera hur politiker och medarbetare ska förhålla sig till miljömålen på ett lättillgängligt sätt, dvs. den ska rikta sig *direkt* till politikern/medarbetaren som ska förstå hur hen kan minska miljöpåverkan i det dagliga arbetet. Om miljöpolicyn ska sättas upp i personalrummet måste den adressera personerna som befinner sig i personalrummet.

Konklusion

Miljöprogrammet är det enskilt viktigaste styrdokumentet för lasarettets interna miljöarbete. För att lyckas implementera miljömålen i verksamheten och undvika stuprör är det av yttersta vikt att Miljöprogram 2030 tydligt adresserar mottagarna (dvs. verksamheterna) och beskriver vad som ska göras, hur det ska göras och vem som ska bidra för

att nå målbilden 2030. Då skapas förutsättningar för att faktiskt lyckas integrera miljö i övrigt planerings-, genomförande- och uppföljningsarbete.

Christer Sörliden
Ordförande

Thomas Persson
Sjukhuschef